

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 18.05.2020

Asia

Ulkoministerien epävirallinen videokokous 15.5.2020

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 15.05.2020

Ulkoministerien epävirallisen videokokouksen 15.5.2020 pääaiheena oli Lähi-idän rauhanprosessi. Todettiin edelleen kahden valtion mallin olevan pohja ratkaisulle, mahdolliset annektoinnit kv.oikeuden vastaisia. Keskusteltiin mahdollisesta EU:n julkilausumasta sekä reaktiosta annektointeihin. Tuettiin yhteydenpitoa Israelin uuden hallituksen, Yhdysvaltojen, Palestiinalaishallinnon ja alueen muiden maiden kanssa. Esitettiin toive myös EU-Israel assosiaationeuvoston ja kvartetin koollekutsumisesta.

Laajempaa Lähi-itää ja Pohjois-Afrikkaa tarkasteltiin COVID-19:n valossa. Esiin nousivat erityisesti sosiaalis-taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset turvallisuuteen, ihmisoikeuksiin ja haavoittuvimpiin ryhmiin. Todettiin myös disinformaatio alueella. Team Europe -lähestymistapa sai tukea.

Lisäksi todettiin lyhyesti onnistunut EU-Länsi-Balkan-huippukokous sekä mainittiin Venezuelan muuttoliikekriisin tukilupauskonferenssi ja Sudanin kumppanuuskonferenssi. Ministerit vahvistivat aiemmin neuvotellun itäisen Välimeren tilannetta koskevan lausunnon. Useat jäsenmaat esittivät toiveen itäisen kumppanuuden huippukokouksen järjestämisestä EU27+6-formaatissa.

Seuraavassa kokouksessa 29.5. on esillä mm. Kiina. Myös eteläinen naapurusto otetaan jonkun tulevan kokouksen asialistalle.

Kokouksen pääaiheena oli Lähi-idän rauhanprosessi (MEPP). Toinen varsinainen keskusteluaihe oli laajempi Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka, erityisesti COVID-19:n vaikutukset alueella. Lisäksi käsiteltiin ajankohtaisten aiheiden alla lyhyesti EU-Länsi-Balkan-huippukokousta, Venezuelaa ja Sudania sekä vahvistettiin aiemmin neuvoteltu lausunto itäisen Välimeren tilanteesta.

1. Ajankohtaiset aiheet

Onniteltiin neuvoston puheenjohtaja Kroatiaa onnistuneen **EU-Länsi-Balkan-huippukokouksen** järjestämisestä. Kokous lähetti tärkeän viestin EU:n sitoutumisesta alueeseen. EU:n erityisedustaja Miroslav Lajčák toivotettiin tervetulleeksi, hänen työnsä nähdään tärkeänä erityisesti Belgrad-Pristina-dialogissa.

Venezuelan osalta todettiin EU:n ulkosuhdehallinnon (EUH) yhdessä Espanjan kanssa 26.5. järjestämä tukilupauskonferenssi Venezuelan naapurialueen tueksi. Jäsenmaita kannustettiin

osallistumaan ja antamaan tukensa. Osoitettiin tuki Ranskan suurlähettiläälle, jonka toimintaa Venezuelassa vaikeuttaa raskas sotilaallinen läsnäolo suurlähetystön liepeillä. Kansainvälisen yhteysryhmän (ICG) työn uudelleen käynnistäminen on edessä. **Suomi** viestitti tuen EU:n toimille Venezuelassa ja tukilupauskonferenssin järjestämiselle.

Todettiin **Sudanin** kumppanuuskonferenssi, jota valmistellaan yhdessä EU:n, YK:n, Saksan sekä Sudanin kesken. Videokonferenssi järjestetään mahdollisesti 25.6. Sen tavoite on, että kansainväliset kumppanit osoittavat tukensa Sudanin poliittiselle transitiolle sekä antavat konkreettisia tukilupauksia. **Suomi** painotti tukea Sudanin transitioprosessille, YK:n Sudan-missiolle sekä YK:n pääsihteerin erityisneuvonantaja Haysomille.

Ministerikokouksen yhteydessä vahvistettiin **lausunto itäisen Välimeren tilanteesta**.

2. Lähi-idän rauhanprosessi

Keskustelussa vahvistettiin tuki kahden valtion ratkaisulle. Perusta ratkaisulle on kansainvälisessä oikeudessa ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa.

Arvioitiin, että Israelin hallituksen suunnittelemat laittomat annektoinnit veisivät pohjan kahden valtion ratkaisulta. Yleisesti todettiin annektointien olevan kansainvälisen oikeuden vastaisia. Arvioitiin, että annektointien uhka on suurempi kuin koskaan. Tämä on selvää sekä Israelin uuden hallituksen hallitusohjelmasta että Yhdysvaltain viimeaikaisista lausunnoista, joiden perusteella Yhdysvallat ei aio vastustaa annektointeja.

Esiin nousivat mahdollisten annektointien vaikutukset kansainväliseen järjestelmään ja globaalisti, EU:n uskottavuuteen sekä alueellisesti mm. vakauteen. Laittomien annektointien vaikutukset ulottuisivat kauas Lähi-idän ulkopuolelle. EU:n intressien puolustamiseksi on jatkettava kansainvälisen oikeuden ja sääntöpohjaisen järjestelmän tukemista.

Todettiin, että Israel ja EU ovat läheisiä kumppaneita ja suhdetta maan kanssa arvostetaan. Yleisesti toivottiin yhteydenpitoa Israelin uuden hallituksen kanssa. Pidettiin hyvänä viestiä myönteisesti uuden hallituksen suuntaan ja toivottaa se tervetulleeksi tehtävänsä. Esitettiin myös annektointien nostamista esiin uuden hallituksen kanssa. Keskusteltiin mahdollisesta EU:n julkilausumasta sekä reaktiosta annektointeihin. Vaikuttavimmasta ajankohdasta EU:n reaktioille oli vaihtelevia näkemyksiä.

Useat jäsenmaat korostivat, kuinka tärkeää EU:n yhtenäisyys on tässäkin kysymyksessä.

Toivottiin EU:n ja Israelin välisen assosiaationeuvoston järjestämistä. Myös kvartetin koollekutsuminen nostettiin esiin, mahdollisesti laajennetussa kokoonpanossa ml. alueen arabimaita. Toivottiin myös Israelin ulkoministerin kutsumista ulkoasiainneuvostoon.

Myös Palestiinan toimiin kiinnitettiin huomiota. Erityisesti vaalien järjestämistä pidettiin tärkeänä, samoin kuin yleensä pyrkimystä demokraattisuuteen. Eräät jäsenmaat toivat esiin näkemyksiä assosiaatiosopimuksesta Palestiinan kanssa, Palestiinan tunnustamisesta sekä Palestiinalaishallinnon ulkoministerin kutsumisesta ulkoasiainneuvostoon. Toivottiin yhteydenpitoa Palestiinalaishallinnon kanssa.

Yhdysvaltojen rooli nostettiin esiin. Yleisesti todettiin, että Yhdysvaltojen on oltava mukana keskustelussa ja toivottiin yhteydenpitoa Yhdysvaltoihin. Yhdysvaltain Lähi-itäsuunnitelma nostettiin esiin ja toivottiin sen tuoman momentumin hyödyntämistä.

Myös alueellisten toimijoiden ja arabimaiden rooli ratkaisun etsimisessä nostettiin esiin ja toivottiin yhteydenpitoa näiden kanssa.

Suomi painotti EU:n perusarvojen noudattamista – ihmisoikeuksia, oikeusvaltiota ja hyvää hallintoa, jotka muodostavat myös EU:n ulkopolitiikan perustan. Oikeusvaltioperiaatetta ja sääntöpohjaista järjestelmää on ylläpidettävä myös MEPPin osalta, jos EU haluaa säilyttää uskottavuutensa ulkopoliittisena toimijana. Uskottavuuden menettäminen MEPPissa vaikuttaisi myös muilla ulkopolitiikan aloilla. EU:n tulisi hakea kumppaneita Israelin arabinaapureista ja Maghrebin maista. Annektointien uhka on selkeä, ja ne tulisi pyrkiä estämään. Muuten kahden valtion ratkaisun mahdollisuus menetetään. Tarvitaan yhteydenpitoa EU:n ja osapuolten välillä sekä osapuolten kesken. On pidettävä yhteyttä Israelin uuteen hallitukseen. Israelin kanssa tulisi järjestää assosiaationeuvoston kokous mahdollisimman pian. Tarvitaan myös EU:n ja Israelin monipuolisia ja läheisiä suhteita korostavia positiivisia viestejä. On tehtävä ero Israelin ja sen laittomien siirtokuntien välillä. On tarkasteltava yhteistyöohjelmia ja suljettava pois rahoitus tahoille, joilla on toimintaa laittomissa siirtokunnissa.

3. Laajempi Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka / COVID-19:n vaikutukset MENA-alueella

Yleiset huomiot

Kuultiin Team Europe -paketin toimeenpanosta. Nyt on tarkasteltava pitkän aikavälin toimia. Alueen vakaus ja kehitys ovat EU:lle eksistentiaalisia kysymyksiä, ja aiheeseen palataan vielä. Alueella on paljon kriisejä, jotka ovat myös linkittyneet toisiinsa. Epidemian leviämisen pitäisi saada osapuolet laskemaan aseensa, mutta näin ei ole tapahtunut.

Todettiin tilanteen kumppanimaissa olleen hauras jo ennen koronaa. Monien maiden tilanne on heikentynyt edelleen, ja heikkeneminen tulee todennäköisesti jatkumaan edelleen. Mailla on rahoitushaasteita. EU on tarjonnut monille maille makrotaloudellista tukea, ja kahdenvälisiä ja alueellisia tukia on uudelleenkohdennettu hallituksille yksityisen sektorin likviditeettivaikkeuksiin vastaamiseksi yhteistyössä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa. Tukea annetaan myös avustuksina. Hätaapurahaston kautta tukea ohjataan haavoittuvimmille, ml. tuki perusterveydenhuollolle. Toukokuussa maksuun saadaan tuet Marokolle ja Tunisialle. Valmisteilla ovat myös tuet Egyptille kansallisen terveysjärjestelmän tueksi sekä Algerialle mm. lääkinnällisten tarvikkeiden hankkimiseen. Libyassa ohjataan rahoitusta uudelleen koronakriisiin vastaamiseksi ja tukeen rannikkovartiostolle. Jordaniassa ja Libanonissa tukea on ohjattu uudelleen Syyrian pakolaisille ja makrotaloudelliseen tukeen. Palestiinan leireillä tukea välitetään yhteistyössä Amerikan Lähi-idän pakolaisavun (Anera) kanssa. EU:n tuki on vastaanotettu hyvin, ja se on jo saapumassa kohdealueille.

Keskustelussa tuotiin esiin COVID-19:n vaikutukset turvallisuuteen MENA-alueella, sekä vaikutus Euroopan turvallisuuteen. Tilanteen vaikutus muuttoliikkeeseen todettiin myös.

Pandemian sosiaalis-taloudelliset vaikutukset todettiin merkittäviksi. EU:n tuki näihin haasteisiin vastaamiseksi MENA-alueella nähtiin tärkeänä. Team Europe -lähestymistapa sai tukea. Nostettiin esiin humanitaarinen ilmasilta onnistumisena.

Huolta esitettiin pandemian kielteisestä vaikutuksesta ihmisoikeuksiin. Kriisiä ei pidä käyttää hyväksi ihmisoikeuksien rajoittamiseksi. Esiin nostettiin vaikutus erityisesti haavoittuviin ryhmiin, kuten pakolaisiin ja maan sisäisiin pakolaisiin, naisiin ja tyttöihin sekä tuki näille ryhmille.

Myös COVID-19:ään liittyvä disinformaatio noteerattiin. EU:n positiivista narratiivia ja strategista viestintää painotettiin tähän vastaamiseksi.

Eteläinen naapurusto nähtiin yleisesti ottaen tärkeänä kumppanina. Toivottiin alueen käsittelyä tulevassa ulkoasiainneuvoston kokouksessa sekä ministerikokousta eteläisen naapuruston kanssa.

Suomi korosti EU:n yhteistyötä alueen maiden kanssa poliittisen ja sosiaalis-taloudellisen vakauden vahvistamiseksi. On kiinnitettävä huomiota ihmisoikeustilanteeseen ja demokratiakehitykseen, ml. ilmaisunvapaus, hyvä hallinto ja oikeusvaltio. Naisten ja tyttöjen oikeuksia ei saa vaarantaa kriisin aikana tai sen jälkityössä, tyttöjen paluu kouluun voi olla vaikeaa joillain alueilla. On keskeistä tukea turvapaikanhakijoita ja heitä isännöiviä yhteisöjä sekä varmistaa humanitaarisen avun perillepääsy.

Maakohtaiset huomiot

Todettiin, että **Jemenissä** väkivalta jatkuu. On pidettävä yhteyttä kumppaneihin. Taistelut on saatava loppumaan ja on palattava neuvotteluihin. Vankienvaihto oli hyvä uutinen, mutta pian palattiin taas taaksepäin kehityksessä. 30.6. järjestetään tukilupausvideokonferenssi, josta toivotaan paljon tukilupauksia, sillä kyse on myös EU:n uskottavuudesta.

Libyan osalta todettiin huoli välivallasta Tripolisissa. Osapuolia on kannustettava aselepoon, tulitauon valvomissuunnitelma tarvitaan YK:lta. Operaatio EUNAVFOR MED Irini on käynnistänyt toiminnan merellä. Kiitettiin voimavaroja operaatiolle luovuttaneita jäsenmaita. Voimavaroja tarvitaan edelleen lisää. Operaatiolla on tärkeä rooli tulitauon säilyttämisessä. Esitettiin vahva huoli Libyan humanitaarisesta tilanteesta.

Irakissa todettiin vaikea yhteiskunnallinen tilanne, mihin vaikuttavat mm. öljynhinnan romahdus ja COVID-19. Yhteistyötä maan kanssa on jatkettava.

Suomi nosti esiin myös EU-pakotteisiin liittyvän disinformaatiokampanjan Syyriassa ja kiitti EUH:a ja komissiota tähän vastaavan viestintäsuunnitelman valmistelusta. Irakin osalta Suomi kiinnitti huomiota öljyn hinnan romahduksen vaikutuksiin yhdistettynä poliittisiin ja turvallisuushaasteisiin. Suomi ilmaisi huolen taisteluiden vaikutuksesta siviileihin Libyassa, kiitti EU:n vastetta äskettäisiin ohjusiskuihin reagoimiseksi ja korosti operaatio Irinin merkitystä.

Todettiin yhteenvedona, että EU:n oltava proaktiivinen, on säilytettävä tärkeä suhteemme alueen maihin, on panostettava vielä enemmän johtuen monista haavoittuvaisuuksista ja on tartuttava momentumiin, koska kyseessä on tärkeä alue EU:lle. Keskustelu eteläisestä naapurustosta otetaan asialistalle johonkin tulevaan ulkoasiainneuvoston kokoukseen.

4. Muut asiat

Useat jäsenmaat esittivät toiveen **itäisen kumppanuuden (IK) huippukokouksen** järjestämisestä EU27+6-formaatissa pelkkien EU-instituutioiden ja IK-maiden sijaan.

Todettiin, että seuraavassa kokouksessa 29.5. keskustellaan Kiinasta.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Lähi-idän tilanne, Pohjois-Afrikka, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, koronavirukset STM, UM
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TPK, VM, VNK, YM
